

שם התזה: השוואת מאפייני הכתיבה והתפקודים האקזקוטיביים של ילדים עם קשיי כתיבה (דיסגרפיה) וילדים שאינם מתקשים בכתיבה.

מאת: מיכל שטראוס, בהנחיית פרופ' שרה רוזנבלום.

תקציר

כתיבה הינה פעילות אנושית מורכבת המבוססת על הפעלה מתואמת של מרכיבים מוטוריים, חושיים, קוגניטיביים ומטה קוגניטיביים. הספרות מדווחת כי ל-10% עד 30% מילדי בית הספר קשיים בכתיבה. לקשיים אלו השלכות על התפקודים האקדמיים, הרגשיים והחברתיים של ילדים, אך למרות ממצאים אלו מעטים הם המחקרים בנושא. רוב המחקרים העוסקים בכתיבה התמקדו בעיקר בחקר המרכיבים התפיסתיים, קינסטטיים-תחושתיים ומוטוריים של הכתיבה (Levine et al, 1981; Schneck, 1991; Maeland, 1992; Tseng & Chu, 2000) ופחות במרכיבים האקזקוטיביים של הכתיבה.

התפקודים האקזקוטיביים מוגדרים כפעולות השולטות על הביצועים של הפרט. בעזרתם האדם מארגן, מתכנן ומבצע את פעילויות היום יום. תצפית ממושכת על ילדים לקויי כתיבה בעת ביצוע משימת הכתיבה מעלה כי הם אינם מאורגנים, ואינם מתכננים את מהלך משימת הכתיבה כראוי, יתכן כי קשיים אלו מרמזים על חסרים בפונקציות אקזקוטיביות.

שימוש בטכנולוגיה ממוחשבת מאפשר בדיקה אובייקטיבית של תהליך ותוצר הכתיבה במקום הסתמכות על הערכה אנושית סובייקטיבית של תוצר הכתיבה בלבד. תיאור המאפיינים הדינאמיים של תהליך הכתיבה בעזרת מדדים של מרחב, לחץ וזמן מאפשר קבלת אינפורמציה חשובה על רמת המיומנות של הכותב ויוכל אולי לספק תובנות נוספות על המקור לקשיים בכתיבה.

מטרת מחקר זה הינה לבדוק את מאפייני תהליך ותוצר הכתיבה בעזרת מערכת ממוחשבת ולבדוק את הקשר בין מאפיינים אלו והתפקודים האקזקוטיביים.

אוכלוסיית המחקר תכלול 60 ילדים- 30 ילדים בעלי לקות כתיבה ו-30 ילדים ללא לקות כתיבה, הלומדים בכיתות ה' ו' במסגרות חינוכיות רגילות באזור משגב. הילדים יאותרו על ידי מחנכות כיתתם בעזרת שאלון לאיתור ילדים לקויי כתיבה (Rosenblum, Jessel, Adi-Japha, Parush & Weiss, 1997) (נספח מספר 1).

לשם הערכת תהליך הכתיבה הילדים יבצעו את משימות הכתיבה על גבי משטח אלקטרוני המהווה חלק ממערך ממוחשב. המערכת כוללת בנוסף, מחשב נייד, עט אלחוטי ותוכנה שנבנתה לצורכי מחקר (POET) Rosenblum, (Parush, & Weiss, 2003). המערכת מספקת ממדים של זמן, מרחב ולחץ, המאפשרים קבלת אינפורמציה אובייקטיבית על תהליך הכתיבה.

הערכת תוצר ותהליך הכתיבה תבוצע בעזרת אבחון האי"א כתב יד (ארז, יוכמן ופרוש, 1999). (נספח מספר 2).

התפקודים האקזקוטיביים ייבדקו בעזרת אבחון ה- Emslie, Wilson, Burden, Nimmo- BADS-C

(Smith & Wilson, 2003) (נספח מספר 3) הבודק תפקודים אקזקוטיביים. חלקים מהאבחון, הדורשים ביצועים גראפיים יבוצעו אף הם על גבי המערכת הממוחשבת.

בנוסף יעשה שימוש בשאלון ה-BRIEF (Gioia, Isquith, Guy & Kenworthy, 2000) (נספח מספר 4) הבודק אף הוא תפקודים אקזקוטיביים.

השערות המחקר:

1. ימצאו הבדלים בין קבוצת הילדים בעלי לקות כתיבה (קבוצת המחקר) ובין קבוצת הילדים אשר אינם בעלי לקות כתיבה (קבוצת הביקורת) במדדי התהליך (זמן, מרחב ולחץ) של העתקת קטע וכתיבת קטע בהכתבה.
2. ימצאו הבדלים בין קבוצת הילדים בעלי לקות כתיבה (קבוצת המחקר) ובין קבוצת הילדים אשר אינם בעלי לקות כתיבה (קבוצת הביקורת) במדדי התוצר (קריאות, מחיקות ותיקונים וארגון במרחב) של העתקת קטע וכתיבת קטע בהכתבה.
3. ימצאו הבדלים בין קבוצת הילדים בעלי לקות כתיבה (קבוצת המחקר) ובין קבוצת הילדים אשר אינם בעלי לקות כתיבה (קבוצת הביקורת) בתתי האבחון ובציון הכולל של מבחן ה- Emslie, Wilson, Burden, BADS-C (Nimmo-Smith & Wilson, 2003) הבודק תפקודים אקזקוטיביים.
4. ימצאו הבדלים בין קבוצת הילדים בעלי לקות כתיבה (קבוצת המחקר) ובין קבוצת הילדים אשר אינם בעלי לקות כתיבה (קבוצת הביקורת) בציון הכולל של מבחן ה-BRIEF (Gioia, Isquith, Guy & Kenworthy, 2000) הבודק תפקודים אקזקוטיביים.
5. ימצאו קשרים בין המדדים של תהליך הכתיבה (Rosenblum, Parush, & Weiss, 2003) לבין הציונים הסופיים שיתקבלו באבחון ה-BRIEF ובאבחון ה-BADS-C הבודקים תפקודים אקזקוטיביים עבור שתי קבוצות המחקר.
6. ימצאו קשרים בין המדדים של תוצר הכתיבה (ארז, יוכמן ופרוש, 1999) לבין הציונים הסופיים שיתקבלו באבחון ה-BRIEF ובאבחון ה-BADS-C הבודקים תפקודים אקזקוטיביים עבור שתי קבוצות המחקר. עיבוד הנתונים יתבצע בעזרת תוכנה לעיבוד סטטיסטי של נתונים-SPSS. ייעשה שימוש במבחן T-Test להשוואה בין קבוצות ובמבחן פירסון לבדיקת קשר בין משתנים כמותיים.